

ROSTLIN LÉKAŘ

Odborný recenzovaný časopis specializovaný na ochranu rostlin

- *Aktuálně z veřejné správy*
- *Ochrana v červnu a červenci*
- *Regulace fuzarióz*
- *Poloparazitický plevel*
- *Různé*

3
2024

CENA 90 Kč/3,60 EUR

- I., II., III. stupně pro nakládání s přípravky na ochranu rostlin (24.–26. 1., 23. 2, 23. 3., 30.–31. 3.)
- 7) květen/červen – pracovní setkání chmelařů Tršicka
- 8) červen – školení vedoucích strojníků všech typů česacích strojů chmele
- 9) červen – školení vedoucích sušičů pásových a komorových sušáren chmele
- 10) 9. srpna – Chmelařský den ve Stekníku pro odbornou veřejnost – prohlídka pokusů, agrotechniky a odrůd chmele v terénu

Nelze přehlédnout ani přenos informací k pěstitelům chmele prostřednictvím článků zveřejňovaných v časopise Chmelařství a na webových stránkách Chmelařského institutu. Zcela specifickou činností jsou vydávány certifikované metodiky, které bývají

dílem širokého okruhu autorů nejen z CHI Žatec, ale také výzkumných ústavů a vysokých škol. Příkladem z poslední doby je certifikovaná metodika VÚMOP, ČZU a CHI „Optimalizace zpracování půdy ve chmelnicích za účelem podpory infiltrace vody a ochrany půdy před degeneračními procesy“ a „Metodika ochrany chmele“.

Událostí roku 2023 se stalo vydání nové monografie o pěstování, vlastnostech a využití chmele s názvem „Chmelařství“. Poslední významná kniha o chmelu z pera českých autorů byla vydána v roce 1981. Novinka tak vychází po dlouhých 42 letech! Rok 2023 byl pro všechny, hlavně však pěstitelé chmele „prubířským kamenem“. Všechno velice úzce souviselo se stále se měnící legislativou, ale také prvním rokem realizace přijatých zásad společné zemědělské politiky EU.

Ing. Michal Vokřál, CSc.

Šedesáté výročí časopisu Plant Protection Science

prof. Ing. Aleš Lebeda, DrSc. – Univerzita Palackého v Olomouci, Přírodovědecká fakulta, katedra botaniky, Olomouc

Úvod

Vědecké a odborné časopisy hrají významnou roli v komunikaci mezi vědeckými a odbornými pracovníky a také při šíření nových poznatků v příslušné vědní oblasti. K většímu rozšíření vydávání těchto časopisů došlo v rozvinutých zemích většinou v průběhu 19. století, přičemž řada těchto časopisů, jež mají dlouhodobou tradici, vychází pravidelně od konce 19. a počátku 20. století. Tak je tomu i u časopisů v oblasti fytopatologie, chorob rostlin a ochrany rostlin. Jako příklad jednoho z nejdéle a pravidelně vycházejících vědeckých časopisů v Evropě v tomto oboru lze uvést např. německý Journal of Phytopathology (dříve Phytopathologische Zeitschrift). Tento časopis, který nyní vydává WILEY (dříve vydávan Paul Parey Verlag), má v roce 2024 již 172. ročník (vychází od roku 1929). Americký časopis Phytopathology (od počátku vydávaný American Phytopathological Society /APS/) má v roce 2024 již 114. ročník (vydáván je od roku 1910).

Historické země Koruny české byly v tomto směru po dlouhou dobu pod vlivem německy psané literatury, včetně posledního období před první světovou válkou. Znamená to, že v tomto období zde nebyly adekvátní česky psané odborné časopisy v oblasti ochrany rostlin, o vědeckých časopisech ani nemluvě. Jednou z výjimek je česky psaná učebnice Dr. Jaroslava Smoláka „Rostlinná patologie“, která vyšla v roce 1913, její druhé rozšířené vydání pak vyšlo v roce 2020, tedy již v samostatném Československu. V předmluvě k tomuto vydání J. Smolák příznačně říká: „Přál bych si jen, aby toto vydání vstoupilo do šťastnějších let, než do kterých vešlo před pěti lety první, a aby pomohlo šířit zájem o rostlinnou patologii v našem českém státě.“ Rozpad Rakouska-Uherska a vznik samostatného Československa v říjnu 1918 byl bezesporu velkým impulzem i k emancipaci v tomto směru. Historické aspekty a souvislosti rozvoje zemědělství a rostlinolékařství v Československu v letech 1918 až 1938 byly podrobně shrnuty na jiném místě (Kůdela a kol., 2020). V období po roce 1918 došlo postupně k velkému rozmachu a publikování nejruznější zemědělské odborné česky psané literatury, vedle knižních publikací (viz např. výše uvedená učebnice Dr. J. Smoláka), došlo i ke vzniku a vydávání prvních odborných časopisů.

Historie vzniku časopisu

V souvislosti s naším časopisem byla tato historie podrobně popsána a zpracována u příležitosti 50. výročí vydávání časopisu Plant Protection Science /PPS/ (Lebeda a kol., 2014, 2015). Pro účely tohoto článku, jehož hlavním cílem je shrnout dění kolem PPS v letech 2014–2023/2024,

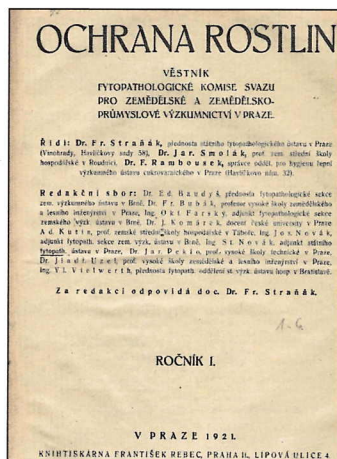
pouze připomeneme, že první odborný (ne vědecký) časopis zaměřený na ochranu rostlin vznikl v Československu v roce 1921 pod názvem Ochrana rostlin (obr. 1). Počínaje rokem 1926 byl tento časopis transformován na vědecký časopis, který pak vycházel s různou periodicitou a s přestávkami v letech 1934–1937 a 1943–1945 až do roku 1950 (obr. 2). V době politických a hospodářských ořesů v naší zemi a nástupu komunistů k moci, tedy po únoru 1948, přestal tento časopis v roce 1950 zcela vycházet a k obnově jeho vydávání došlo až v roce 1965.

Novodobý vývoj časopisu

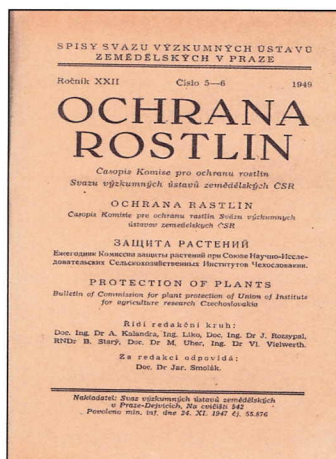
Od roku 1965 tedy vycházel vědecký časopis pod názvem Sborník ÚVTI – Ochrana rostlin (obr. 3), jeho periodicitu se od počátku ustálila na čtvrtletním vydávání a vydavatelem byl Ústav vědecko-technických informací (ÚVTI) v Praze. Práce byly publikovány česky nebo slovensky s tím, že měly cizojazyčný abstrakt (rusky, anglicky, případně německy). V letech 1965–1989 vyšlo 25 ročníků tohoto časopisu. Po politických změnách koncem roku 1989 nastaly ve vedení časopisu i v jeho redakční radě postupně podstatné změny. V letech 1990–1992 časopis vycházel pod názvem Ochrana rostlin (obr. 4), v letech 1993–1997 pak pod názvem Ochrana rostlin / Plant Protection [ročníky 29–33] (obr. 5)]. Od roku 1998 byl časopis přejmenován na Plant Protection Science (PPS) s tím, že byl transformován na časopis plně mezinárodní, tzn. publikující pouze v angličtině. Do roku 2010 byl časopis vydáván Ústavem zemědělské ekonomiky a informací (ÚZEI) v Praze pod patronací České akademie zemědělských věd (ČAZV), která počínaje rokem 2011 převzala plnou garanci za vydávání nejen PPS, ale i dalších deseti zemědělských vědeckých časopisů. Jeho současná obálka ve výročním roce 2024 je uvedena na obr. 6. V polistopadové historii měl časopis dosud dva vedoucí editory (Editor-in-Chief) a tím byl prof. Ing. Václav Kůdela, DrSc., (VÚRV Praha-Ruzyně, do roku 2006) /Lebeda, 2022a,b/, v průběhu roku 2006 pak převzal vedení časopisu prof. Ing. Aleš Lebeda, DrSc., (UP Olomouc) /Kůdela a kol., 2011; Ondřej a kol., 2021/, který byl již od roku 1990 členem redakční rady časopisu a v pozici vedoucího editora působí dosud.

Zejména po internacionalizaci časopisu (1997/1998) a jeho redakční rady postupně nastal jeho pozitivní rozvoj. Redakční rada doznala velmi dramatických změn, přišla do ní řada domácích významných vědeckých pracovníků, kteří byli dříve opomíjeni, a podařilo se také postupně získat

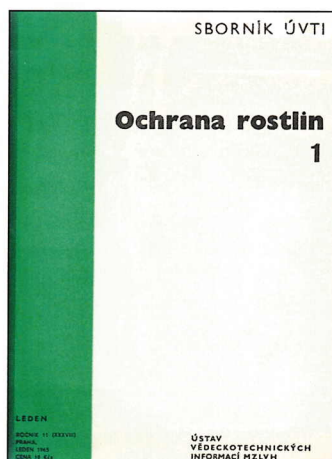

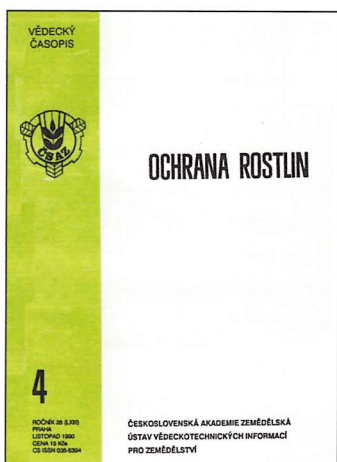
Obr. 1

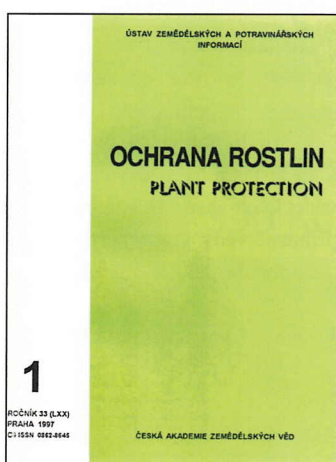
Obr. 2

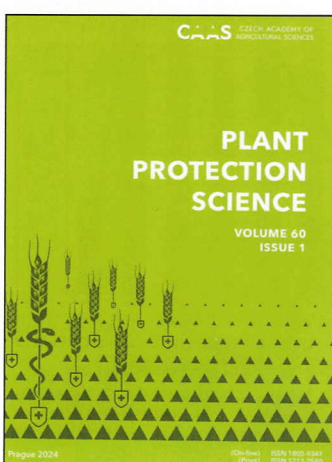
Obr. 3

Obr. 4

Obr. 5

Obr. 6

za rok téměř 200 rukopisů, v posledních letech to je pak kolem 140–170 rukopisů/rok, což je asi 4× více, než je možné publikovat v jednom ročníku. Rovněž počet příspěvků publikovaných v jednom ročníku PPS se výrazně zvýšil, a to ze zhruba 20 na téměř 40. Došlo i ke změně zastoupení autorů, z původně převážně českých a slovenských na současné výrazné zastoupení (asi 75–80 %) autorů zahraničních z mnoha zemí světa; v jednom ročníku tito autoři představují 30–40 zemí. Za velmi pozitivní lze rovněž považovat skutečnost, že téměř v každém čísle PPS je v posledních letech publikováno jedno review, což významně přispívá i k rozvoji citovanosti časopisu, která se od roku 2006 až do nedávna lineárně, později dokonce i exponenciálně, zvyšovala (graf 1, podle WOS, All Databases). V databázi WOS Core Collection citovanost PPS stále postupně narůstá (graf 2). Z uvedených skutečností je zřejmé, že PPS je v dobré kondici a má perspektivu dalšího rozvoje.

Zaměření časopisu a jeho citovanost

Snahou vedení PPS je, aby časopis tematicky pokrýval celé vědecké zaměření oboru ochrany rostlin (viz

řadu respektovaných pracovníků ze zahraničí, např. z Itálie, Izraele, Maďarska, Německa, Norska, Švédska, Velké Británie, USA a samozřejmě ze Slovenska. Všichni tito vědeckí pracovníci svou činností významně přispívali a přispívají k rozvoji, kvalitě a prestiži PPS. Na práci redakční rady se významně podílejí např. i členové Odboru rostlinolékařství ČAZV, České společnosti rostlinolékařské (Kůdela, 2016) a České fytopatologické společnosti (Lebeda a Komínek, 2023). Nedílnou roli v tomto procesu sehrála i osobnost RNDr. M. Braunové, která byla redaktorkou tohoto časopisu v letech 1974–2019 a svou pracovitostí, profesionalitou a komunikativností významně přispěla k rozvoji PPS po roce 1989 (Lebeda a Kůdela, 2019). V letech 2019–2021 v PPS postupně krátkodobě působili jako redaktorky Mgr. Petra Kolářová, Ing. Gabriela Uhlířová a Ing. Helena Čermáková, od ledna 2022 až dosud je redaktorkou Ing. Eva Karská.

Současný stav časopisu

Faktem je, že do roku 2004/2005 byla citovanost PPS velmi nízká (graf 1), od roku 2006/2007 se však začala postupně zvyšovat. Tento pozitivní vývoj se odrazil i v tom, že od roku 2012 byl PPS zařazen do tzv. „sledování“ v databázi Web of Science (WOS) s tím, že nebyl po třech letech vyřazen, ale naopak získal první Impact Factor (IF) za rok 2014 (IF = 0,597). V následujících letech se IF kontinuálně a progresivně vyvíjel, v posledních letech se pak ustálil na hodnotách 1,3–1,4 (tabulka 1). Ke kvalitě a věrohodnosti PPS přispělo i to, že se během posledních 10–15 let stabilizovala chronologie jeho vydávání a jeho stránkový rozsah se zvýšil přibližně na dvojnásobek (z původních zhruba 180 stran na současných zhruba 400 stran/ročník). Rovněž se podařilo postupně vyřešit nedostatek příspěvků, který byl citelný zejména v letech 1990–2000. Před zavedením poplatku (od roku 2016 = 200 eur; od roku 2023 = 565 eur za standardní příspěvek) bylo do PPS doručeno

Tab. 1 – Vývoj Impakt faktoru (IF) Plant Protection Science na Web of Science (WOS) v letech 2014–2022

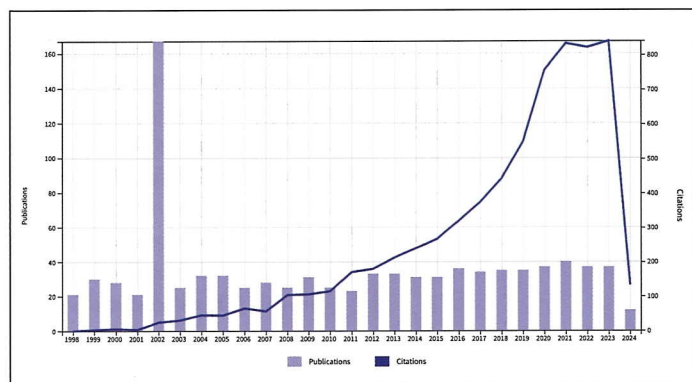
Rok	Impakt faktor (IF)	5 year IF**
2014*	0,597	
2015	0,661	
2016	0,742	
2017	1,076	
2018	1,464	1,272
2019	1,130	1,361
2020	1,464	1,834
2021	1,414	1,862
2022	1,3***	1,5

* v roce 2014 byl získán první IF (tato hodnota je získávána srovnáním citovanosti časopisu za uplynulé dva roky)

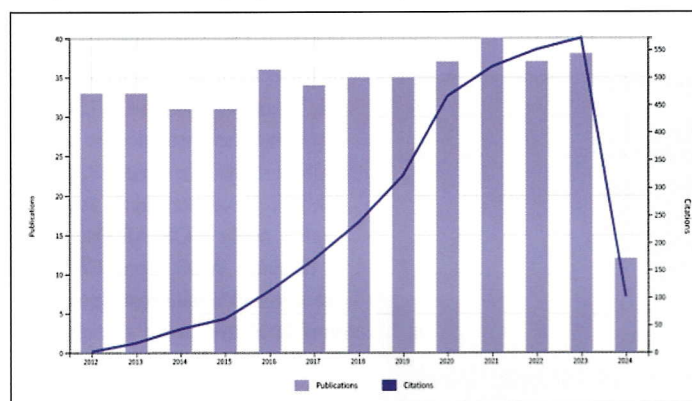
** tato hodnota IF je vypočítána na základě citovanosti časopisu v posledních pěti letech

*** od roku 2022 je hodnota IF uváděna pouze na jedno desetinné místo

Lebeda a kol., 2014), tzn. aby byla zajištěna vysoká rozmanitost článků v rámci vědní oblasti „Plant Protection Sciences“. V poslední dekádě byla v PPS publikována řada zajímavých článků. K nejvíce citovaným článkům patří review Pavela R. (PPS 2016, 52/4: 229–241), které dosáhlo ve WOS All Databases téměř 300 citací, na druhém místě je pak další review Hollomon D.W. (PPS 2015, 51/4: 170–176) se zhruba 120 citacemi k začátku dubna 2024. V posledních letech patří mezi tematicky nejatraktivnější ty články, jež jsou zaměřeny na biologickou ochranu rostlin, nanopesticidy, pesticidní rezistenci a na využití molekulárních metod v diagnostice a ve studiu interakcí rostlina-patogen.

Graf 1 – Vývoj citovanosti *Plant Protection Science* na Web of Science (WOS, All Databases) v letech 1998–2024 (údaje z 6. dubna 2024)

Graf 2 – Vývoj citovanosti *Plant Protection Science* na Web of Science (WOS, Core Collection) v letech 2012–2024 (údaje z 6. dubna 2024)

Velmi potěšující skutečností je nejen to, že se zvyšuje citovanost PPS jako taková (grafy 1 a 2), ale i to, že ho citují vědecké časopisy jak v daném oboru, tak i napříč širokým spektrem dalších oborů (biologických i nebiologických), jež patří k naprosté světové špičce a mají ty nejvyšší bibliometrické parametry (tzn. např. IF, AIS, JCI, Q). Jako příklad lze uvést některé následující: *Annual Review of Entomology* (IF = 23,8), *Comprehensive Reviews in Food Science and Food Safety* (IF = 14,8), *Critical Reviews in Food Science and Nutrition* (IF = 10,2), *Phytochemistry Reviews* (IF = 7,7), *Plant Journal* (IF = 7,2), *Journal of Experimental Botany* (IF = 6,9), *Plant Cell Reports* (IF = 6,2), *Journal of Agricultural and Food Chemistry* (IF = 6,1), *Journal of Industrial and Engineering Chemistry* (IF = 6,1), *Theoretical and Applied Genetics* (IF = 5,4), *Plant Disease* (IF = 4,5), *Biological Control* (IF = 4,2), *Phytopathology* (IF = 3,2) a mnoho dalších, celkem se jedná o několik stovek časopisů. Do začátku dubna 2024 byly články z PPS více než 6530× citovány ve více než 6150 člancích s vyloučením autocitací, přičemž do tohoto hodnocení bylo celkem zahrnuto 944 článků publikovaných v letech 1998 až do počátku roku 2024 (podle WOS, All Databases).

Možnosti a vize dalšího rozvoje

Z hlediska možných vizí dalšího rozvoje PPS lze stručně říci následující. Za základ je třeba považovat stabilizaci kádry redaktorek, který byl po odchodu Dr. M. Braunové velmi rozkolísaný a během krátké doby (2019–2022) došlo k výměně celkem pěti redaktorek. Dále je pak nezbytné udržet dynamiku postupného rozvoje PPS. Za stávající situace a při možnostech vydavatelského domu (ČAZV) již nelze uvažovat o jeho dalším výraznějším kvantitativním růstu (tzn. rozšíření počtu stran nebo např. přechod na měsíčník); v tomto směru bylo patrně dosaženo pomyslného maxima. Je tedy třeba se zaměřit na kvalitativní růst z hlediska vědeckého zaměření a atraktivity článků, udržet nastavený poměr mezi články typu Review (R), Original paper (OP) a Short communication (SC), případně dalších typů článků, přičemž základem musí být práce typu OP.

Za velkou výzvou je třeba považovat i snahu o „přilákání“ autorů z vědecky nejvyspělejších zemí světa, což by zvýšilo nejen prestiž PPS, ale i zájem o něj. Dalším nelehkým úkolem je také zlepšit pozitivní povědomí o tomto časopisu, zejména pak v České republice, aby nebyl považován za něco „méněcenného“, což se bohužel někdy ze strany vrcholných představitelů státu, některých členů akademické a vědecké komunity v ČR děje, ale za něco, co bych nazval „intelektuálním a kulturním pokladem“ naší společnosti. O ten by se mělo nejen patřičně pečovat a vážit si ho, ale také dělat maximum pro jeho rozvoj a propagaci, a nikoliv ho schematicky a bezmyšlenkovitě nálepkovat a hanobit, případně dokonce v něm zakazovat publikovat, protože nemá takové bibliometrické parametry jako některé jiné časopisy (v posledních letech zejména posuzováno z hlediska kategorizace časopisů do skupin tzv. Q /kvartilů). Skutečností však je, že s hodnotou SJR (indikátor prestiže časopisu) 2023 = 0,37 dosáhl PPS v databázi SCOPUS v jedné ze dvou kategorií Q2 (údaj z konce dubna 2024). Výše uvedená myšlenka je patrně největší výzvou nejen pro PPS, ale i pro všechny ostatní časopisy vydávané ČAZV.

Skutečností je, že máme být na co hrdí, ale také máme ctít odkaz práce našich předků, tzn. „otců zakladatelů“ (obr. 1), která byla zahájena před více než sto lety a přes veškeré historické, politické a jiné potíže a peripetie přežila do dnešních dnů, je stále vitální a má i předpoklady do budoucna. Není totiž na světě země a organizace, jakou je ČAZV, která by vydávala dlouhodobě tak rozsáhlou a kompaktní řadu vědeckých časopisů zaměřenou na zemědělské, environmentální a jim příbuzné vědy. Uvedené skutečnosti je třeba si připomínat i v souvislosti s letošním 100. výročím založení ČAZV (1924–2024).

Poděkování

Autor děkuje Mgr. Věře Kroftové (Zemědělský výzkumný ústav Kroměříž, s. r. o.) za doplňující informace a konstruktivní připomínky k rukopisu této práce.

Literatura

- Kůdela, V. (2016). *Profese rostlinolékaře. Uvedení do studia rostlinolékařství. Česká společnost rostlinolékařská, Praha, 269 s. (ISBN 978-80-02-02550-4).*
- Kůdela, V. a kolektiv (2020). *Péče o zdraví kulturních rostlin v průběhu staletí. Historie rostlinolékařství v českých zemích do roku 2019. Česká společnost rostlinolékařská, Praha, 271 s. (ISBN 978-80-02-02905-2).*
- Kůdela, V., Reinink, K., Singh, R., Widrlechner, M. P. (2011). *Biographical Notice. Professor Aleš Lebeda at Sixty. Plant Protection Science 47: 79-82.*
- Lebeda, A. (2022a). *Biographical Notice. Obituary of Professor Ing. Václav Kůdela, DrSc. (1936–2022). Plant Protection Science 58: 269-271.*
- Lebeda, A. (2022b). *Vzpomínka na prof. Ing. Václava Kůdelu, DrSc. (Memory on prof. Ing. Václav Kůdela, DrSc.). Rostlinolékař 33/2: 21-24.*
- Lebeda, A., Komínek, P. (2023). *Česká fytopatologická společnost v letech 1996–2021 (vznik, poslání, vývoj, činnost a úspěchy); Czech Society for Plant Pathology in the years 1996–2021 (beginnings, mission, developments, activities and achievements). Česká fytopatologická společnost, Praha, 48 s. (ISBN 978-80-903545-8-6).*
- Lebeda, A., Kroftová, V., Kůdela, V., Braunová, M. (2014). *Fifty-year Anniversary of Plant Protection Science. Plant Protection Science 50: 53-63.*
- Lebeda, A., Kroftová, V., Kůdela, V., Braunová, M. (2015). *Fifty-year Anniversary of Plant Protection Science. Sborník abstraktů z Česko-Slovenské konference ochrany rostlin, Praha, 1.–3. září 2015, Abstrakt, 8.*
- Lebeda, A., Kůdela, V. (2019). *Biographical Notice. RNDr. Marcela Braunová, Executive Editor of Plant Protection Science – retired. Plant Protection Science 55: 148.*
- Ondřej, V., Crute, I. R., Dixon, G. R., Burdon, J. J., Martyn, R. D., Knerr, L. D., Reinink, K. (2021). *Professor Aleš Lebeda at Seventy. Plant Protection Science 57: 255-262.*